

De muze zit aan

De muze zit aan

Werkboek voor schrijfgroepen

Will van Sebille

Colofon

© 2008 Will van Sebille

Heruitgave december 2017

Uitgeverij U2pi BV, Den Haag

Website uitgever: www.jouwboek.nl

Vormgeving: Studio Blanche, Nieuw Venne

Fotografie: Kiekus Fotografie, De Meern en Vincent Beeren, Utrecht

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt, door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke andere wijze ook, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de uitgever. No part of this book may be reproduced in any form, by print, photoprint, microfilm or any other means, without written permission from the publisher.

ISBN: 978-90-8759-736-8

NUR: 624

Trefwoorden:

Literaire vorming

Schrijfonderwijs

Inhoud

	Voorwoord	6
	Inleiding	7
1	Starten met een schrijfgroep	9
1.1	Schrijvers in een schrijfgroep	9
1.2	Nieuwe groepsleden	14
1.3	Voordelen en knelpunten	15
1.4	Het opzetten van een nieuwe schrijfgroep	17
2	Het creatieve proces	20
2.1	De fasen in het creatieve/schrijfproces	20
2.2	Hulpmiddelen bij het creatieve proces	23
3	Feedback geven en ontvangen	30
3.1	Feedback	30
3.2	Inhoud van feedback	31
3.3	Feedback geven	32
3.4	Verbaal en non-verbaal	33
3.5	Schriftelijke feedback	35
3.6	Kritiek als onderdeel van feedback	39
3.7	Reageren op feedback en kritiek	44
3.8	Checklists proza en poëzie	49
4	Analyseren van teksten	51
4.1	Lezen van teksten	51
4.2	Analyseren van proza	52
4.3	Analyseren van poëzie	66
4.4	Stofbehandeling	91
5	Herschrijven	100
5.1	Doel van herschrijven	101
5.2	De praktijk van herschrijven	101
5.3	Houding als schrijver	104
6	Het schrijfproces stagneert, en dan...	111
6.1	Oefeningen om te beginnen	112
6.2	Nog meer oefeningen tijdens het schrijven	115
6.3	Afsluiting	126
	Literatuur	128
	Trefwoorden	135

Voorwoord

Hoewel schrijven een individueel proces is, heeft vrijwel iedere schrijver behoefte aan reacties. Als een tekst af is maar soms al tijdens het schrijven.

Een schrijfgroep biedt daarvoor ideale mogelijkheden. Alle onderdelen van het schrijven kunnen worden besproken: van het eerste idee tot de definitieve tekst.

In *De Muze zit aan*, werkboek voor schrijfgroepen, biedt schrijfster en docent Will van Sebille met opdrachten en concrete voorbeelden, werkvormen voor schrijfgroepen. Aan bod komen onder meer de structuur van de schrijfgroep, verschillende fases van het creatieve proces, het schrijven van proza en poëzie, feedback geven, herschrijven en het opheffen van schrijfblokkades.

De Muze zit aan leert groepsleden het effect van teksten te toetsen en elkaar te verleiden tot herschrijven. En hoe je feedback kunt geven. Want als feedback een vanzelfsprekend onderdeel is van het schrijfproces, dan vliegen de vondsten soms over en weer. Op die momenten blijkt de muze ineens aan tafel te zitten.

Het Werkboek voor schrijfgroepen is met name bedoeld voor schrijvers die willen samenwerken. Maar ook schrijvers die individueel willen werken en schrijfdocenten vinden hierin materiaal om verder te schrijven.

Inleiding

Bij de 2^e druk

Zo'n tien jaar geleden verscheen de eerste druk van De muze zit aan - werkboek voor schrijfgroepen. Het boek was een vervolg op de trainingen die Stichting Schrijven (nu Kunstfactor Schrijven) aanbood aan leden van schrijfwergroepen (voor het gemak spreken we verder in dit boek over schrijfgroepen). Al een aantal schrijfgroepen, schrijfdocenten en individuele cursisten werken met De muze zit aan. Helaas is het werkboek uitverkocht en geeft Stichting Schrijven evenals haar opvolger geen boeken meer uit. Reden om een ander uitgeefkanaal te zoeken, zeker ook omdat nog regelmatig de vraag naar het boek wordt gesteld.

In eerste instantie is het boek geschreven met in het achterhoofd de schrijfgroepen. Schrijfgroepen zijn groepen waarvan de leden proza, poëzie, essays of columns schrijven. Het doel van deelnemers aan een schrijfgroep is meestal om het eigen schrijven te verbeteren. De vraag daarbij is hoe dat doel vorm en inhoud krijgt. Het werkboek sluit aan op de inhoud van de training en op de wens van deelnemers om meer zicht op het schrijven te krijgen.

Voor een groot deel is het werkboek qua inhoud en opzet hetzelfde gebleven met uitzondering van hoofdstuk 3 dat ingrijpend is veranderd naar aanleiding van uitwisseling met collega's.

De literatuurlijst is aangevuld met meer recente boeken over schrijven en de lijst met schrijfdocenten is verdwenen. In plaats daarvan zijn enkele websites opgenomen.

Doel werkboek

Schrijven leer je in de praktijk. Er zijn al vrij veel boeken op de markt die allerlei theorieën over schrijven behandelen met bijbehorende schrijfoefeningen (zie daarvoor de literatuurlijst). In dit werkboek krijg je methodes aangereikt, hoe je in een werkgroep het eigen werk verder kunt ontwikkelen.

Bij schrijfgroepen blijkt in de praktijk dat het verder schrijven vaak stilvalt of stagneert, omdat mensen niet precies weten hoe ze werk moeten bespreken, hoe ze feedback kunnen geven en ontvangen en wat ze van elkaar kunnen verwachten.

Voor wie is dit boek?

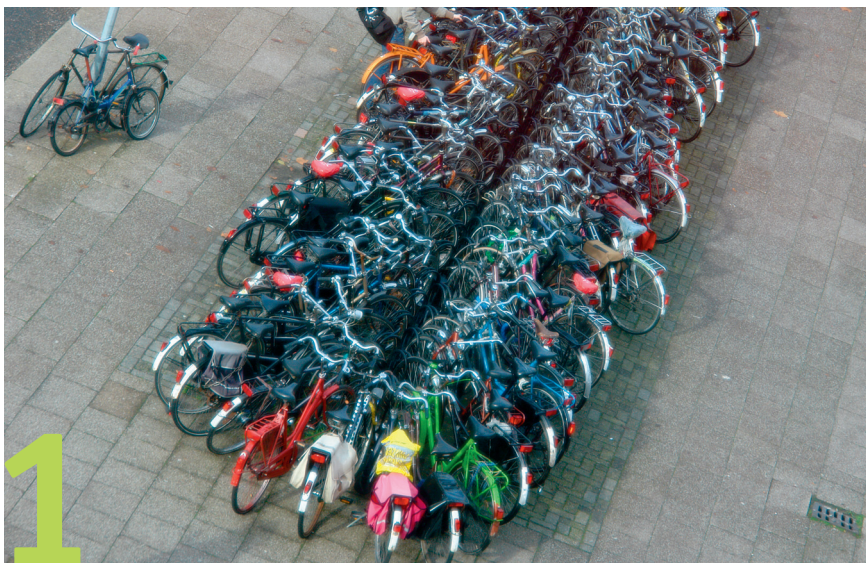
Het werkboek is bestemd voor mensen die nog maar net met een schrijfgroep zijn begonnen of al in een werkgroep zitten en beter willen leren schrijven, wat dat 'beter' dan ook inhoudt. Ook voor schrijvers en schrijfdocenten met belangstelling voor schrijfgroepen en met het plan (eventueel) een groep op te zetten, komen in dit boek werkvormen aan bod.

Uitgangsvisie

Bij het schrijven van dit boek ben ik uitgegaan van een bepaalde visie op het werken in een groep. Ik ga er vanuit dat mensen in een schrijfgroep als belangrijkste criterium hebben, dat ze van elkaar willen leren en elkaar in hun waarde laten. Schrijven is een individuele en persoonlijke bezigheid, waarin veel van jezelf te lezen valt. Zeker bij onervaren schrijvers zit de tekst vaak nog dicht op hun eigen huid. De transformatie van direct ervaren emoties naar een algemeen geldender niveau met literaire middelen, lukt hen nog niet altijd. Dat maakt het soms moeilijk om die teksten aan anderen te laten lezen. Juist dan zijn respect en zorgvuldigheid noodzakelijke eigenschappen van hen die luisteren en commentaar geven.

De aanwezigheid van die eigenschappen kan ontwikkeling waarborgen, de afwezigheid ervan kan tot een dodelijke onzekerheid leiden.

Daarnaast ga ik er vanuit dat men naast de kwaliteitsverbetering van eigen teksten, ook wil werken aan de voortgang van de schrijfgroep. En dat het schrijfplezier een belangrijke reden vormt om met een schrijfgroep aan de slag te gaan.

Starten met een schrijfgroep

In dit hoofdstuk krijg je informatie over het schrijven in een groep. Welke afspraken je kunt maken om het werken met elkaar vruchtbaar te krijgen en/of te houden, hoe je een nieuwe schrijfgroep start en wat de voor- en nadelen zijn van een schrijfgroep.

1.1 Schrijvers in een schrijfgroep

In zijn boek *Volmaakte schrijvers schrijven niet geeft* Geel (Geel, 1995) twee soorten redenen waarom mensen gaan schrijven. Geel: 'Alle schrijvers zijn ooit begonnen als lezers. Toen zij er niet langer mee tevreden waren uitsluitend de bedenksels van anderen te lezen, besloten zij zelf schrijver te worden.'

Je kunt twee belangrijke drijfveren onderscheiden, waarom mensen gaan schrijven. Ten eerste zijn dat de mensen die een verhaal kwijt willen, waarbij vooral het willen vertellen centraal staat. Bij deze schrijvers gaat het niet zozeer om de combinatie van vorm en inhoud die het literaire kunstwerk is, maar om het vinden van toehoorders voor hun inhoud. Deze schrijvers willen anderen deelgenoot maken van hun belevenissen in de hoop dat hun lezers ervan kunnen leren.

De tweede groep schrijvers zijn de mensen die schrijven vanuit een innerlijke drijfveer en niet zozeer vanuit een 'boodschap'. Volgens Geel ontdekken deze schrijvers meestal pas wat hun verhaal is en welke betekenis zij eraan moeten hechten, als zij bezig zijn met schrijven.

Beide vormen van schrijverschap zijn legitiem en zinvol. Ze zijn wel van invloed op de manier waarop de schrijfgroep werkt, bijvoorbeeld op de soort feedback die men wil van de groep.

Voor een schrijfgroep is het dan ook belangrijk dat de leden formuleren wat hun motivatie om te schrijven is.

Veel schrijvers schrijven alleen. Maar elke schrijver wil op een bepaald moment een publiek: publiek om te luisteren en publiek dat commentaar geeft, zodat je verder kunt. Een van de manieren om deze twee soorten publiek binnen handbereik te hebben, is door deel te nemen aan een schrijfgroep.

Oefening

- 1 *Waarom schrijf je?*
- 2 *Schrijf in drie zinnen op waarom je wilt schrijven.*
- 3 *Schrijf in steekwoorden op hoe je je toekomst als schrijver ziet:*
 - a *soorten teksten die je wilt schrijven;*
 - b *welke soort feedback je wilt;*
 - c *wat je nodig hebt om je doel te kunnen bereiken in een schrijfgroep.*
- 4 *Bespreek de uitkomsten gezamenlijk.*

Oefening

Lees onderstaande uitspraken over schrijven:

- *Schrijven is om te communiceren.*
- *Schrijven is eeuwig, spreken vluchtig.*
- *Schrijven leer je door instructie.*
- *Creatief schrijven is de moeilijkste manier van schrijven.*
- *Je moet iets te melden hebben om te schrijven.*

Kies de uitspraak die je het meest opvalt. Herschrijf de uitspraak in een vragende vorm en geef zelf het antwoord. Stel daarna de vraag aan een ander, bijvoorbeeld een professioneel schrijver en vergelijk de antwoorden.

Oefening

Welke gevoelens heb je bij schrijven? Lees de uitspraken:

- *Ik verheug me erop mijn ideeën op te schrijven en uit te werken.*
- *Ik probeer het te vermijden dat ik ga schrijven.*
- *Ik wil wel schrijven maar stel het telkens uit.*
- *Het lijkt erop alsof ik nooit mijn gedachten goed op papier krijg.*
- *Ik kan vrij gemakkelijk goed schrijven.*
- *Ik houd er niet van, als anderen mijn werk bespreken.*
- *Ik vind het leuk om met anderen over mijn werk te discussiëren.*

Bespreek in een klein groepje de uitspraken (kies er een of twee uit of behandel ze allemaal). Stel vragen bij elke uitspraak. Bijvoorbeeld:

Ik wil wel schrijven maar stel het telkens uit.

Onder welke omstandigheden ga je dat schrijven uitstellen?

Wat doe je in de tussentijd? Of wat doe je liever? En waarom?

Hoe een schrijfgroep ook ontstaat, het is altijd goed om afspraken te maken over hoe je als groep gaat werken. Zelfs voor groepen die zijn ontstaan uit cursussen. Of misschien juist dan. Mensen kennen elkaar al een beetje maar de werkwijze in een schrijfgroep is zo anders dan in een cursus dat het een tijd kan duren, voordat mensen erachter komen dat de groep niet goed loopt.

In een cursus is er meestal sprake van een soort programma, waarbij de ontwikkeling van je schrijven volgens bepaalde lijnen gaat (meestal de lijn die de docent vastlegt).

In een schrijfgroep ben je vrij in wat je doet. En vrijheid is mooi maar niet altijd gemakkelijk, alleen al omdat je je eigen houvast moet zoeken. Door middel van afspraken kun je toch een lijn krijgen in de bijeenkomsten. Afspraken kunnen gaan over de structuur (hoe vaak en met wie) en over de inhoud (wat en hoe).

Tip

Tijdens het doorwerken van dit werkboek krijg je een aantal oefeningen aangeboden. Je kunt daarvoor een apart werkdocument aanleggen, zodat je aan het slot je eigen ontwikkeling ziet. Gebruik zo'n werkdocument ook als logboek, waarin je alle ervaringen met het geven van feedback maar vooral ook je pogingen tot herschrijven vastlegt. Het kan heel leerzaam zijn op te schrijven hoe je worstelt met het herschrijven, het vinden van het juiste woord of beeld.

Let op: je hoeft niet alle oefeningen te maken. Kies gerust alleen die oefeningen die je aanspreken.

Afspraken over de organisatie

Allereerst maak je afspraken over waar je bij elkaar komt. Kom je overdag bij elkaar of 's avonds? Bij iemand thuis, bij een bevriende organisatie, of huur je een ruimte?

Ook de frequentie is belangrijk. In de praktijk blijkt dat de frequentie varieert van een bijeenkomst per week tot één keer in de maand. Het tijdstip is vaak een avond. Uit mijn eigen ervaring in het begeleiden van schrijfgroepen is gebleken, dat de groep in de loop van de tijd behoefte heeft aan langere bijeenkomsten, zeker naarmate ze langer samenwerkt. We zijn er dan ook toe overgegaan een aantal zaterdagen als werkdag in te lassen. En vanaf het begin hebben we jaarlijks een weekend georganiseerd. Dit werkte niet alleen goed voor het schrijven maar ook voor het leren kennen van elkaar. Want vaak kennen mensen in een groep elkaar alleen maar via het schrijven. En ook al hoeft je niet innig bevriend te zijn om een vertrouwelijke sfeer te krijgen, het helpt wel als je elkaar ook eens meemaakt op andere momenten dan 'schrijfmomenten'.

Zeker zo belangrijk is het opstellen van regels over de begeleiding. Sommige groepen werken met een 'professioneel' begeleider, een neerlandicus, een beroepsschrijver of docent. In die gevallen is het vrij duidelijk. Hij of zij brengt de opdrachten in, leidt de discussies en bespreekt eventueel ook werk van de deelnemers. Als je zonder begeleiding werkt, kun je andere manieren uitproberen, bijvoorbeeld:

- Ieder lid neemt om de beurt de leidersrol op zich. Deze leider zoekt opdrachten voor de bijeenkomst, verzamelt relevante theorie of interessante literatuur en leidt de discussie. Die wisseling van rol kan per bijeenkomst gebeuren maar ook per kwartaal of zelfs per jaar.
- Je verdeelt de rollen: de een begeleidt de discussie, de ander zorgt voor de opdrachten en een derde (of de rest van de groep) zorgt voor de artikelen en dergelijke.

Sommige groepen werken zonder enig leiderschap. De discussie loopt zoals die loopt en wie wat ziet, brengt wat mee. In de praktijk blijkt dat deze werkwijze in een kleine groep van drie tot vier mensen wel werkt maar in een grotere (vanaf vijf mensen) minder. Het is belangrijk, af te spreken uit hoeveel mensen de groep kan bestaan. Wil je een minimum of een maximum vaststellen? Voor de een is drie mensen al voldoende, de ander heeft er het liefst twaalf tot veertien in zitten.

Oefening

Bespreek binnen de schrijfgroep de volgende vragen:

- Denk je dat jullie groep een leider (en/of deskundige) nodig heeft om goed te kunnen werken?
- Welke voordelen zou het werken onder leiding van een deskundige kunnen hebben (bijvoorbeeld meer inbreng op theoretisch en technisch gebied) en welke nadelen (bijvoorbeeld beïnvloeding van de persoonlijke schrijfstijl)?
- Zou het verschil maken, als er veranderingen in het leiderschap voorkomen?
- Als je ervoor kiest om zonder leider te schrijven, hoe zou je dat dan willen organiseren (bijvoorbeeld wie neemt er besluiten en hoe ga je om met discussies)?¹

¹ Bron: Rebecca O'Rourke e.a.: *Running good writing groups*.

Afspraken over de inhoud

De eerste vraag die je elkaar stelt, is altijd wat je wilt in een schrijfgroep. Wat is de motivatie om deel te nemen aan een schrijfgroep en wat wil je schrijven. Daarnaast is het belangrijk om een afspraak te maken over de opbouw van de bijeenkomst. Het is handig om enige structuur aan te brengen. Een bijeenkomst is nu eenmaal zo voorbij en het is jammer, als je steeds niet bent toegekomen aan wat je wilde.

Een mogelijke opbouw van een bijeenkomst kan zijn:

- Openen: welke dringende zaken moeten eerst worden verteld, zodat iedereen er met zijn hoofd bij kan zijn en aandacht kan geven of krijgen.
- Bespreken werk van de leden.
- Aan een opdracht werken die op dat moment wordt uitgereikt en eventueel toegelicht (waar nodig of wenselijk wordt er theorie bij verteld).
- Afsluiting: bespreken eerste resultaat van de opdracht die diezelfde bijeenkomst is gemaakt en afspraken maken voor de volgende bijeenkomst, bijvoorbeeld: opdracht verder uitwerken, nieuwe opdracht meegeven, theorie bestuderen enzovoort.

Deze opbouw is uit te breiden met allerlei activiteiten, zoals:

- een tekst van een bestaande stroming of al gevestigd auteur bespreken, aan de hand waarvan een schrijver kan laten zien wat hem of haar boeit of raakt;
- werk van een groepslid uitgebreid bespreken;
- elke bijeenkomst beginnen met een doorschrijfoefening of andere startoefening (zie hoofdstuk 6).

Het is goed om een tijdsverdeling te maken. Als je weet, hoeveel tijd een onderdeel in beslag mag nemen, zit je meer ontspannen, zeker als je aan het schrijven bent of als jouw werk wordt besproken.

1.2 Nieuwe groepsleden

In de meeste groepen is verloop. Dat kan heel verschillend zijn. Zo heb je jaren, dat er niemand wisselt en dan ineens gebeurt er van alles, gaan mensen verhuizen, krijgen ander werk of een kind en daardoor minder tijd om te schrijven, of nieuwe leden melden zich spontaan aan. Op zo'n moment is het goed om voldoende tijd voor de kennismaking te nemen. Mijn ervaring is, dat het afspreken van een kennismakingsperiode goed werkt.

Iemand draait drie maanden mee en daarna bekijken beide partijen hoe de samenwerking verloopt. Daarbij ga ik er zelf altijd vanuit, dat de zittende leden het meeste recht van spreken hebben. Juist het feit dat je rustig de kat uit de boom kunt kijken en dat je vrij bent om te zeggen 'nee, toch maar niet,' scheidt een sfeer van vrijheid.

Als er een of meer nieuwe leden bij komen, besteed dan de eerste bijeenkomst aan de wederzijdse kennismaking. Leg uit hoe jullie werken, wat de huisregels zijn en met welk soort werk je meestal bezig bent. Wat goed werkt, is een oefening waarbij je op een speelse manier wat laat zien over jezelf zonder dat je in oeverloze verhandelingen over je werk en/of je leven vervalt.

Daarnaast is het prettig als iedereen wat voorleest uit eigen werk, ook de nieuweling. Geef nog geen feedback, luister alleen maar naar elkaar. De volgende opdrachten geven ideeën over hoe je die kennismaking vorm kunt geven.

Oefening

- 1 *Neem de eerste letter van je naam en gebruik die als de eerste letter van een woord dat bij jou past.*
- 2 *Maak drie associaties (drie woorden) op dit woord.*
- 3 *Schrijf een tekst op deze drie woorden.²*

² Bron: Workshop Ankie Peypers in 1992.

Oefening

- 1 *Neem een tekst mee die je wilt voorlezen.*
- 2 *Licht je keuze toe. Je hoeft de tekst niet te verklaren, alleen aan te geven wat je er mooi aan vindt, wat je raakt.*

Oefening

Doe een rondje 'het favoriete jeugdboek' en geef aan waarom dat boek je zo fascineerde.

1.3 Voordelen en knelpunten

'Waarom schrijf je in een werkgroep? "Echte" schrijvers schrijven alleen, het liefst in afzondering op een zolderkamertje. Je wordt veel te veel afgeleid of, nog erger, beïnvloed door die anderen.'

Zomaar een paar kreten van omstanders die een mening hebben over schrijven en schrijvers. Maar waarom gaan mensen werkelijk in een schrijfgroep? Wat voor voordelen biedt een schrijfgroep, en wat verwachten mensen van een schrijfgroep?

Een aantal belangrijke voordelen van een schrijfgroep zijn:

- de stimulans die je krijgt om (door) te schrijven of om te gaan publiceren;
- een plaats vinden waar je je emoties en ideeën op een specifieke manier in woord en tekst kunt uiten (uiteraard zonder dat het een therapiegroep is);
- door uitwisseling van ideeën en teksten je creativiteit stimuleren;
- inspiratie opdoen en ontwikkelen van intuïtie;
- leren hoe je beter kunt schrijven om meer uit je eigen schrijven te halen;
- een stok achter de deur hebben;
- groeien door het krijgen van feedback en adviezen tot herschrijven;
- een plaats van ontmoeting vinden en mogelijkheden tot (nieuwe) contacten;
- een plek hebben om gezamenlijke activiteiten te ondernemen, zoals een gast uitnodigen, optreden, ergens heengaan.

Oefening

Probeer de motieven van de groepsleden te achterhalen.

Zet midden op een leeg blad het kernwoord 'schrijfgroep' en omcirkel dit. Maak een cluster door op dit woord te associëren met in je achterhoofd vragen als:

- *Wat verwacht je van de schrijfgroep?*
- *Welk beeld krijg je bij een 'schrijfgroep'?*
- *Hoe zie je jezelf en de anderen in de schrijfgroep?*

De woorden die bovenkomen, omcirkel je eveneens. Trek lijnen die de woorden met het kernwoord of met elkaar verbinden. Bespreek de clusters en kijk waar grote verschillen zitten. Het kan zijn dat je iets in de werkwijze of samenstelling moet veranderen.

Als je met een groep mensen schrijft, hoef je niet uit te leggen waarom je schrijft, ook al publiceer je (nog) niet. Iedereen heeft die schrijfdrang en stimuleert elkaar daarin.

Velen van ons willen wel schrijven, maar laten zich ervan weerhouden door tijdgebrek of andere 'smoezen'. In een schrijfgroep heb je een mooie stok achter de deur om wel te schrijven, omdat je een vast tijdstip hebt waarop je bij elkaar komt. En waarschijnlijk wil je niet elke keer zeggen, dat je niets hebt geschreven.

Iedere schrijver die zich aanmeldt bij een schrijfgroep wil groeien in het schrijven. Het gaat in een schrijfgroep niet alleen om het uitwisselen, maar ook om zodanige feedback te krijgen, dat je ervan leert. Dat groeiproces wordt ook door anderen gevolgd en dat zorgt ervoor, dat anderen je erop kunnen wijzen, als je daarin verandert. Wat bijvoorbeeld nogal eens voorkomt, is dat mensen na verloop van tijd een writer's block ontwikkelen. Dat is een logische en onvermijdelijke fase in je schrijfproces. Je raakt je onbevangenheid kwijt naarmate je meer commentaar krijgt en meer zicht op theorie. Je gaat aarzelen bij elk woord, bij elke zin en voor je het weet, schrijf je niets meer. Het lukt niet meer, je plezier is weg en het liefste stop je ermee. In je eentje gebeurt dat misschien ook wel en gemakkelijker dan wanneer de groep je af en toe kan oppeppen, of doordat je ziet dat anderen zo'n zelfde fase kennen. Hoe je een writer's block doorbreekt, lees je in hoofdstuk 6.

Knelpunten

Al met al heeft een schrijfgroep voordelen. Maar uiteraard zijn er ook knelpunten. Veel schrijfgroepen stuiten op problemen met het geven van feedback. Dat moet met respect gebeuren maar je moet ook weten hoe je feedback geeft. Dus waar let je op? Bij een inventarisatie onder schrijfgroepleden bleek dat de meesten worstelen met het geven van feedback. Wat moet je zeggen over een gedicht of een verhaal? De meesten kunnen wel aangeven dat ze het 'mooi' of 'er niets aan' vinden maar het antwoord op de vraag 'waarom dan' is veel moeilijker te geven. En dat is natuurlijk frustrerend.

Een ander probleem is de samenstelling van de groep. Als iedereen op een na bijvoorbeeld poëzie schrijft, dan wordt het voor die ene prozaschrijver moeilijk om ook aan zijn of haar trekken te komen. De opdrachten en aangedragen theorie zullen toch vaak over poëzie gaan.

Ook het verschil in niveau kan wel eens irritatie opleveren. Het vraagt soms geduld van iemand die al vrij ver is in de ontwikkeling van zijn of haar schrijverschap, als iemand die aan het begin staat meer tijd nodig heeft voor feedback of het verwerken van theorie. Aan de andere kant kan dat verschil een bron van inspiratie en wederzijdse stimulans zijn. Het zou kunnen betekenen dat je groepsleden kiest op basis van niveau.

Een ander punt is de instelling van schrijfgroepleden. Sommige mensen willen nauwelijks eigen materiaal inbrengen. Ze zeggen dat het werk nog niet goed is of ze denken dat niemand het iets vindt en daarom maar niet voorlezen. Ik vind dat iedereen het recht heeft iets niet voor te lezen. Een tekst kan nog te dicht op je huid zitten om direct al te delen met anderen. Dat moet je respecteren. Maar als iemand nooit iets van zichzelf voorleest, beschouw ik hem of haar toch als een soort voyeur: vanaf de buitenkant meekijken maar zelf buiten schot blijven. En natuurlijk is dat soms veiliger, je krijgt geen commentaar, dus

ook geen negatieve kritiek, je hoeft niets van jezelf te laten zien en je ziet toch voldoende van de anderen om er thuis mee aan de slag te kunnen.

Gelukkig komt dit soort gedrag niet zoveel voor, maar als het toevallig in je groep optreedt, moet je het zo snel mogelijk bespreken. Ook al kom je eigenlijk voor de tekst en niet voor persoonlijke benaderingen dan toch...

Probeer te achterhalen waarom iemand zo'n gedrag vertoont. Is de groep te onveilig? Denkt de schrijver dat hij wel zonder commentaar en hulp kan? Wil hij of zij eigenlijk wel schrijven? Of zijn de privé-zaken te moeilijk of overheersend waardoor iemand er niet echt bij is? Als iemand volhardt in dit gedrag, dan denk ik dat je maatregelen moet nemen om ervoor te zorgen dat de groep niet uit elkaar drijft.

Maar het grootste knelpunt is het geven van goede feedback. Zowel de manier waarop, als de inhoud. Hoofdstuk 3 gaat daar verder op in.

1.4 Het opzetten van een nieuwe schrijfgroep

Tot nu toe zijn we ervan uitgegaan dat je in een schrijfgroep zit, maar misschien is dat niet zo. Wil je er graag een opzetten en weet je niet precies waar te beginnen. De meest belangrijke vragen zijn dan:

- Waar vind ik informatie?
- Hoe is een groep te organiseren?
- Wat voor soort groep zou ik willen opzetten?

Om met de eerste vraag te beginnen: op www.schrijvenonline.org vind je adressen van instellingen en van docenten die je kunt benaderen voor namen van hun cursisten of voor begeleiding. Daarnaast kun je uit het Handboek voor Schrijvers ook adressen van andere schrijfgroepen halen. Je zou met deze groepen contact kunnen opnemen over hun manier van werken en dergelijke. Je kunt ook een oproep in het tijdschrift Club Schrijven plaatsen.

Het belangrijkste daarna is om andere mensen te vinden met wie je een schrijfgroep wilt vormen. Soms ken je belangstellenden maar soms ook niet, bijvoorbeeld als je net bent verhuisd.

Je kunt dan bij een centrum voor kunsteducatie kijken of er cursussen worden gegeven en of daarin mensen zitten die in een schrijfgroep willen. Wat ook goed werkt, is het plaatsen van een oproep in een (regionale) krant of in een wijkblad. Of op internet bij www.schrijven.org.

Wat je in de gaten kunt houden is:

- Wil je werken met mensen die willen leren schrijven en aan het begin van het leerproces staan of met gevorderden? Je zult keuzes moeten maken over niveau, ervaring en motieven van potentiële deelnemers.
- Wil je met mensen werken die aan publiceren denken?
- Wil je een groep die zich alleen met poëzie of juist alleen met proza bezighoudt? Informeer bij verschillende groepen hoe zo'n vaste keuze voor poëzie of proza bevalt.
- Of maakt het je niet uit, als je maar met anderen over je werk kunt praten?
- Denk je aan een groep waarin ontmoeting centraal staat of het geven van feedback en adviezen voor herschrijven?
- Wil je een gemengde groep of een met alleen mannen of alleen vrouwen?
- Gaat het om mensen die eigenlijk weinig tijd hebben om te schrijven en naast de bijeenkomsten niet veel zullen of kunnen schrijven?
- Realiseer je dat een groep niet altijd aan alle wensen tegemoet kan komen.

Andere redenen om een schrijfgroep te starten zijn:

- Een aantal mensen heeft een schrijfcursus gevolgd en wil in vervolg daarop doorgaan met schrijven in een groep. De mensen zijn voorhanden, men kent elkaar al een beetje en de structuur van regelmatig bij elkaar komen, bestaat al. Men gaat al of niet onder begeleiding verder.
- Andere groepen ontstaan doordat een of twee mensen het initiatief nemen tot het oprichten van een groep. Ze benaderen andere mensen en starten een groep.
- Er bestaan ook 'groeigroepen'. Een schrijver leest eens wat voor aan een ander, die ook werk begint in te brengen, ze ontmoeten elkaar regelmatig en het minigroepje is geboren. Na verloop van tijd komt er een bij en later nog een en nog een, totdat men de groep groot genoeg vindt.

Oefening

Loop alleen of gezamenlijk de checklist 'Organisatie van een schrijfgroep' door. Bekijk of jullie groep een adequaat antwoord heeft op de vragen. Niet alle vragen hoeven relevant te zijn maar kijk vooral of de organisatie goed genoeg is voor jullie groep.

CHECKLIST Organisatie van een schrijfgroep³

- Is er een bestand met namen en adressen van de schrijfgroepleden? Als dat er is, wie heeft daar toegang toe?
- Als er iemand niet meer aanwezig is op de bijeenkomsten, is er dan iemand anders die probeert uit te vinden wat daarvan de oorzaak is? En zo ja, is dat de verantwoordelijkheid van één persoon?
- Maakt de groep tijd en plaats bekend van de bijeenkomsten? Wordt informatie over de groep doorgegeven aan bijvoorbeeld bibliotheken of centra voor kunsteducatie? En is er iemand die ervoor zorgt dat de gegevens van de groep up-to-date blijven?
- Kunnen nieuwe leden met iemand praten over de schrijfgroep, voordat hij of zij een bijeenkomst bijwoont?
- Is er een kennismakingsperiode afgesproken met nieuwe leden?
- Zijn er specifieke rollen en/of taken verdeeld (bijvoorbeeld secretaris, penningmeester)? Hoe vaak wisselen mensen van taak en hoe wordt dat beslist?
- Is er een heldere structuur voor het opstellen van een actieprogramma?
- Is er een tijd afgesproken waarbinnen het werk van een deelnemer wordt besproken?
- Is er tijd gereserveerd voor het bespreken van 'zakelijke' onderwerpen, los van het schrijven?
- Is er (behoefte aan) contact met andere schrijfgroepen in stad en/of regio?

³ Bron: Rebecca O'Rourke: *Running good writing groups*.